

VÁLTOZÁS AZ MTA PEDAGÓGIAI BIZOTTSÁGÁNAK
ÖSSZETÉTELÉBEN

Az MTA Filozófiai és Történettudományok Osztálya 1988. évi február 11-i ülésén a Pedagógiai Bizottság javaslatára lemondás, valamint elhalálozás miatt megüresedett helyekre új bizottsági, illetve szerkesztőbizottsági tagokat választott. Az ekként kiegészített Pedagógiai Bizottság összetétele:

Elnök: Zibolen Endre

Titkár: Hunyady Györgyné

Tagok: Ágoston György, Ballér Endre, Bartal Andrea, Báthory Zoltán, Csoma Gyula, Gáspár László, Horváth Márton, Köte Sándor, Mészáros István, Mihály Ottó, Nagy Sándor, Petrikás Árpád, Porkolábné Balogh Katalin, Salamon Zoltán, Szarka József, Vastagh Zoltán.

A Magyar Pedagógia szerkesztőbizottságának új tagja: Golnhofer Erzsébet.

AZ MTA PEDAGÓGIAI BIZOTTSÁGÁNAK
1988. MÁJUS 19-I ÜLÉSE

Az ülés megnyitásakor Zibolen Endre, a bizottság elnöke üdvözölte a bizottság munkájába újonnan bekapcsolódó szakembereket (P. Balogh Katalin, a pszich. tud. kandidátusa, Ballér Endre, a nev. tud. kandidátusa, Báthory Zoltán, a nev. tud. kandidátusa). Megemlékezett Háber Juditról, a bizottság 1988 áprilisában elhunyt tagjáról.

Ezek után az elnök tájékoztatta a bizottságot az 1987. évi OTKA-pályázat — neveléstudományt érintő — eredményeiről, majd a bizottság megvitatta az 1986. évi OTKA-pályázatot elnyert pedagógiai kutatások témavezetőinek beszámolóit.

Az írásos előterjesztések (a témavezetők szóbeli kiegészítéseivel együtt) tájékoztattak a kutatás előrehaladásáról, az elvégzett vizsgálatokról, az esetleges részeredményekről, a támogatók időközben bekövetkezett csökkenéséről, illetve ennek hatásáról, a téma folytatásának szükségességéről és lehetőségeiről. A bizottság tagjainak ezen kívül rendelkezésére állt az eredeti témapályázatok szövege s esetenként a kutatás eddigi folyamán elkészült tanulmányok, publikációk. Az élénk érdeklődést tükröző diszkusziót minden esetben a bizottság előre felkért tagja indította, s az elnök zárta le.

A vita eredményeképpen a kutatásokra vonatkozó konklúziók az alábbiakban foglalhatók össze:

Ágoston György (témavezető): A tanárképzés, a pedagógiai, pszichológiai és módszertani oktatás története a JATE-n és jogelődjein (1872—1985). (Jóváhagyott költségvetése: 400e Ft, csökkentés: kb. 25%.)

A kutatás fontos, eddig feltáratlan téma jól megkomponált terve. A kutatók az eltelt időben — lényegében 1 évben — nagy munkát végeztek: forrásfeltárást körülbekötött, szakszerű és széles körű. Sikeresen alapozta meg a későbbi kutatómunkát. A források feltárástán túl máris születtek olyan monográfiák és tanulmányok, amelyek a magyar neveléstörténetben eddig feldolgozatlan periódusok, illetve szakemberek működésének megismeréséhez járulnak hozzá (Felméri Lajos, Tettamanti Béla, a Tettamanti-Prohászka-vita).

A pályázat felszínre hozott tehetséges, fiatal szakembereket.

A kutatás folytatására vonatkozó eszmecserében felhívták a kutatók figyelmét lehetséges további forrásokra; a kutatás kettős jellegének, elmélet- és intézménytörténeti vonulatának megőrzésére (különösen az egyes korszakok párhuzamos feldolgozására tekintettel); megerősítették a kutatás feltételezését a "kolozsvári—szegedi pedagógiai iskola" létezéséről (Felméri Lajos—Schneller István—Imre Sándor—Várkonyi Hildebrand—Bognár Cecil—Tettamanti Béla), szemben a "budapesti iskolával" (Kármán Mór—Waldapfel János—Fináczy Ernő—Prohászka Lajos); felhívták a figyelmet a téma olyan leágazásaira (pl. a hallgatókat tömörítő egyletek, körök története), amelyek szétfeszítik az eredeti kutatás kereteit.

Báthory Zoltán (témavezető): Az iskolai tanítással és tanulással foglalkozó empirikus és elméleti eredmények szintézise, a legutóbbi húsz év kutatásai alapján. (Jóváhagyott költségvetése: 1200e Ft, csökkentés: Ø.)

A kutatás szintetikus munkálat, alapkutatás jellegű. A bizottság egyetért a kutatóval abban, hogy a "tanulás" alkalmas fogalom lehet egy új értelmezési keretben a nevelés-oktatás hamis szétválasztásának meghaladására. Úgy véli, egy empirikus-induktív pedagógia kialakítása nemcsak lehetséges, hanem

szükséges is. A kutatás remélt, várható eredménye éppen ebben ragadható meg. Az intenzív, erősen személyhez kötött kutatást a bizottság nagy érdeklődéssel kíséri továbbra is.

A továbbgondolásra ajánlott kérdések közül megemlítendő a "tanulás" fogalma, a kettős céltételezési mechanizmus alapján módosított tanításelméleti modell további árnyalása, a neveléstudomány és ideológia, illetve oktatáspolitikai viszonya. A bizottság tagjai elismeréssel említették a kutató által irányított (a kutatási pályázat anyagi forrásaiból kiépített számítógépes bázison végzett) empirikus méréseket, s felhívták figyelmét a hatékonyság mérésébe bevont paraméterek köre bővítésének szükségességére.

Kardos József (témavezető): A történelmi, társadalomtudományi képzés értékközvetítő és személyiségfejlesztő szerepe. (Jóváhagyott költségvetése: 700e Ft, csökkentés: 20%.)

A kutatás az iskolai nevelő-oktató munka tartalmi megújítására irányul. Az előzmények feltárása után a kutatók olyan koncepciót alakítottak ki, amely a történelmi-társadalomtudományi képzés személyiségformáló szerepére helyezi a hangsúlyt. Ennek megfelelően a történelem tanításában túllépnek a hagyományosan politika- és eseménytörténetre koncentráló építkezésen, komplex tantárgyukban helyet kapnak politológiai, szociológiai és pszichológiai ismeretek, illetve szemléletmód. A bizottság kiemelte a színvonalas értékelési részt, hangsúlyozta a követéses vizsgálat jelentőségét. Egyetértett a kutatók szándékával: a — remélhetően sikeres — kutatás majdani folytatása a tanárképzésben nélkülözhetetlen.

A bizottság kérdései elsősorban az iskolai kísérletre (a tananyag tartalmára, a képzési kísérlet személyi és szervezési feltételeire) irányultak.

Gáspár László (témavezető): Az emberi erőforrások fejlesztésének kritikus szakaszai. (Jóváhagyott költségvetése: 2000e Ft, csökkentés: Ø.)

Vitathatatlanul alapkutatás jellegű, multidiszciplináris megközelítésű munkálat. A kutatás 8, meglehetősen nagy önállósággal dolgozó teamre épül; ezekben különböző tudományágakat művelő szakemberek dolgozzák fel a téma egy-egy vonatkozását. Szemléleteti keretül a témavezetőnek az emberi szubjektum társadalmi termeléséről (akadémiai doktori értekezésben) kifejtett koncepciója szolgál, illetve a kutatók elméleti konferenciáin, munkaértekezletein kialakított közös álláspontok, megfontolások. 1989 januárjára tanulmánykötet készül a kutatás eredményeiből.

A bizottság úgy véli, hogy az eszmecsere nyomán jobban meg tudja ítélni — a téma összetettségéből, a témavezető helyzetéből fakadó — nehézségeket s a várható jelentős eredményeket. A bizottság elhatározta, hogy — kiegészül-

ve más tudományágak képviselőivel — megvitatja majd a kutatás eredményeit összegező tanulmánykötetet.

Jeney Lajos (témavezető): Nevelési, közösségi intézményeink funkcionális elemzése (követelmények, teljesítőképesség, használhatóság). (Jóváhagyott költségvetése: 800e Ft, csökkentés: Ø.)

A kutatás a terveknek megfelelő ütemben folyik, részeredményei figyelemre méltóak. Az adatgyűjtés, az empirikus mérés pontosan körülhatárolt keretek között zajlott. A kutatás végül is arra a kérdésre ad választ, hogy a korszerű pedagógiai (és építészeti) szemlélet alapján létrehozott tervek hogyan hatnak vissza a pedagógiai folyamat tartalmára. A kutatásban szerencsés kooperáció alakult ki építész, pedagógus és szociológus szakemberek között.

A kutatás eredményei nyomán fogalmazódott meg, hogy célszerű lenne az iskolai épületeket (tehát nemcsak több funkciójú művelődési intézményeket) hasonló szempontból elemezni; illetve — pszichológiai vizsgálatokat is végezve — az újszerű térszerveződésnek a gyerekekre gyakorolt hatását felmérni.

A bizottság a neveléstudomány szempontjából fontosnak ítélte az OTKA nyújtotta viszonylag szerény támogatást. Várhatóan valamennyi kutatás eredményei egyidejűleg jelentenek majd lényeges hozzájárulást szaktudományos elméleti és gyakorlati, oktatáspolitikai kérdések megoldásához. Ugyanakkor egyes kutatásokat hátrányosan érintett az eleve is csökkentett költségvetésből történő további elvonás. Felmerült a kutatástámogatás számos megoldatlan problémája, a szakterületünkön (is) szinte teljesen nullára redukálódott intézményi finanszírozás s ezzel összefüggésben a pályázati kutatási támogatásokra nehezedő igények, szükségletek.

A bizottság a továbbiakban tájékoztatást kapott az akadémiai doktori kérelmek elbírálásának új rendjéről, az 1989. évi könyvkiadói előtervről, illetve az 1992. évi Comenius emlékűnnepély előkészületeiről.

Hunyady Györgyné